

**GENERALITAT
VALENCIANA**

Conselleria d'Economia
Sostenible, Sectors Productius,
Comerç i Treball

Direcció General d'Economia Sostenible

Notes d'Economia N° 2

Evolució de l'economia valenciana 2020. Escenaris davant la crisi de la COVID-19

València, abril de 2020

ÍNDEX

I. Introducció.....	1
II. Escenari polític-econòmic d'actuació de la Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball.....	3
III. Valoracions de l'impacte de la crisi de la COVID-19 en l'economia valenciana.....	6
IV. Evolució recent de l'economia valenciana.....	12
V. Anàlisi d'indicadors sobre economia valenciana.....	17
V. Recull d'indicadors financers i fiscals.....	24
VI. Perspectives i resum.....	29

I. Introducció

La crisi sanitària desencadenada per la pandèmia associada a la malaltia de la COVID-19 i les mesures implementades per a la seua contenció, a fi d'evitar el col·lapse del sistema sanitari, estan esdevenint en una crisi econòmica i social les conseqüències de les quals són encara molt difícils de quantificar. Existeixen massa interrogants per a poder conèixer quin serà l'impacte d'aquesta crisi en l'economia mundial, en l'economia espanyola i en l'economia valenciana. A Espanya, encara no coneixem fins quan es mantindran les mesures de distanciament social decretades, les restriccions a la lliure circulació de persones i a la realització d'activitats considerades no essencials. Tampoc sabem quin serà el calendari i el ritme en què es reprendrà l'activitat habitual quan aquestes mesures s'alcen. Des de la perspectiva valenciana, les accions dels nostres principals socis comercials i demandants de serveis també estan afectades per aquestes incerteses.

Dit això, la Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball, com a competent en matèria d'economia de la Generalitat, requereix comptar amb informació sobre els efectes econòmics que està originant aquesta crisi. I això serà un objectiu fonamental de la Direcció General d'Economia Sostenible en els pròxims mesos, al que dirigirà tots els seus esforços.

Aquest informe intenta aportar informació qualitativa i quantitativa per establir les prioritats en matèria de política econòmica per part de la Conselleria, reforçar la sèrie d'informes de la Direcció General d'Economia Sostenible elabora periòdicament, i en general per reforçar el coneixement sobre la diagnosi de la situació econòmica valenciana derivada de la pandèmia, per així millor contribuir a les solucions que s'arbitren mitjançant polítiques públiques en el marc del Consell de la Generalitat Valenciana.

II. Escenari polític-econòmic d'actuació de la Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball

Hem de subratllar que la prioritat del govern valencià, com no podia ser d'una altra manera, és i serà atendre les imperioses necessitats de la ciutadania dirigides a contindre els efectes i impactes socials, laborals i econòmics, destacant les mesures de política econòmica en matèria d'alleujar i tramitar l'al·luvió d'ERTO's i de possibles futurs ERO's, a fi de contindre la pèrdua laboral i productiva de la nostra economia, així com les mesures adreçades a la població autònoma que ha patit directament el RD en què es va decretar l'Estat d'Alarma, i també a la població assalariada afectada per EROTO's¹.

La tasca és ingent i l'objectiu és reduir al màxim l'impacte en les economies domèstiques, un impacte inevitable en les llars que queden afectades per la desocupació i de nombroses persones autònomes, petites i mitjanes empreses, danyats tots per aquesta aturada productiva que pot implicar conseqüències fins i tot majors que les provocades per la crisi del 2008.

Ha d'indicar-se que en a principis del mes d'Abril de 2020 el volum d'ERTO's presentats en els serveis d'ocupació LABORA es situaven entorn els 60.000 i afectaven a més de 350.000 treballadors, encara que l'impacte era desigual, ja que els sectors més afectats pel confinament són el sector comercial (exclosa alimentació) , l'hostaleria, l'allotjament, els tallers, transport, etc., mentre que les activitats on el teletreball és aplicable, com és l'educació, tasques administratives, alguns serveis (assegurances, financers,...), etc. s'han vist menys afectats. No obstant això, sabuda la rellevància que en el context de prestació de serveis exerceix el sector turístic valencià, l'impacte d'aquesta crisi és de magnitud destacable, perquè l'aturada de l'activitat serà més prolongada, pel fet que quan s'inicie la recuperació de la mobilitat, es preveu que els moviments turístics encara patisquen d'un cert alentiment. Cal afegir les precaucions dels mateixos turistes a

---

¹Les iniciatives legals adoptades per la Conselleria han sigut:

DECRET LLEI 1/2020, de 27 de març, del Consell, de mesures urgents de suport econòmic i financer per a les persones treballadores autònomes, de caràcter tributari i de simplificació administrativa per a fer front a l'impacte de la Covid-19.

DECRET 44/2020, de 3 d'abril, del Consell, d'aprovació de les bases reguladores de concessió directa d'ajudes urgents a persones treballadores en règim d'autònom afectades per la Covid-19.

DECRET LLEI 3/2020, de 10 d'abril, d'adopció de mesures urgents per a establir ajudes econòmiques als treballadors i les treballadores afectats per un EROTO, i als quals han reduït la jornada laboral per conciliació familiar amb motiu de la declaració de l'estat d'alarma per la crisi sanitària provocada per la Covid-19.

L'hora de viatjar a destinacions amb el risc d'aquesta malaltia, la imatge de la qual queda afectada durant un temps prolongat i suposarà perduda de fidelització turística. A més els viatges internacionals es programen amb una antelació que no es pot improvisar i això també afectarà una inevitable reducció dels moviments turístics en la resta de l'any. De qualsevol manera la recuperació de la confiança a l'hora de viatjar a les destinacions serà necessàriament lenta i escalonada, amb la qual cosa la mirada cap a dintre i als turistes nacionals i locals serà l'eina més potent per a pal·liar els danys en un sector que aporta al voltant del 15% del PIB i de l'ocupació valencians. Recordar la importància i el pes econòmic que genera el turisme social de tercera edat en la Comunitat Valenciana, que com a públic especialment de risc també va continuar viatjant menys, la qual cosa representa una pèrdua de clients que enguany ha trencat gran part de la temporada turística de destinacions clàssiques de la Comunitat i no es pot encara estimar quan podran recuperar-se.

No obstant això, és moment de recordar que la crisi del 2008 va tindre fonaments especulatiu, financers i de bombolla immobiliària, que ens indicaren aleshores la necessitat de reorientar el model productiu, amb l'objectiu de reposicionar la competitivitat de l'economia valenciana. Durant els últims anys s'ha impulsat, especialment en l'àmbit de la conscienciació social i empresarial, la urgència per readaptar el model productiu valencià en activitats per aconseguir un posicionament en els mercats, on la R+D+i, la digitalització o la interacció amb les TIC era una prioritat obertament assenyalada des de diferents fronts. Però aquesta crisi de la COVID-19 és la que més i millor ens està ensenyant l'irrenunciable camí de la reorientació del model productiu. Així com en l'àmbit de l'economia espanyola i també valenciana l'emergència sanitària ha obligat a modificar determinades pautes fonamentals de producció, distribució i consum, en especial per proveir-se i produir elements sanitaris de primera necessitat per a lluitar contra la pandèmia provocada pel Coronavirus.

I, a més a més, hem vist la capacitat de readaptació d'indústries clàssiques o aparentment menys flexibles cap a la producció d'aquests elements que tant es precisen en aquests instants, especialment pel que fa als sectors tèxtil i del plàstic. En conseqüència, encara que siga fruit de l'amarga experiència de veure les angoixes en centres hospitalaris per falta de material necessari

per a combatre la pandèmia, veiem que existeix marge i capacitat de readaptació productiva i aquest camí hem de mantindre'l, perfeccionar-lo i començar a tindre cert punt de producció pròpia en indústries estratègiques per a afrontar els reptes que es continuaran plantejant en un espai econòmic altament competitiu i marcat per alteracions en l'àmbit econòmic. Gran part d'aquesta inestabilitat econòmica té molt a veure amb la insostenibilitat de models econòmics que han aparcat o alentit en massa ocasions la percepció de la sostenibilitat com un factor distintiu de les seues economies, mentre la societat recorria a la resiliència com a única fórmula de salvaguarda.

Davant aquestes circumstàncies, la Direcció General d'Economia Sostenible (DGECS) treballa i continuarà impulsant en el futur, dins del seu marc de competència, l'adequació del model productiu valencià a les exigències d'aquesta nova realitat econòmica, i no només en la Comunitat Valenciana, sinó també a Europa i a escala global, on es requereixen canvis urgents per a afrontar unes exigències econòmiques que han de discórrer pels canals dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) i de l'Agenda 2030, que és el full de ruta de les economies sostenibles i responsables. Dit la qual cosa, és un bon moment per a reprendre amb més força la reorientació productiva del model econòmic valencià i iniciar la senda de la sostenibilitat, de la igualtat, de la circularitat econòmica, dels drets socials, de la redistribució de la riquesa, de la reorientació productiva cap a sectors productius en què les empreses valencianes podem contribuir i que hem d'incorporar al nostre aparell productiu, perquè la dependència exclusiva de tercers pot resultar fatal.

Tenim indicis clars de com i cap a on reorientar-nos en termes productius i sabem que l'aposta per la recerca, la investigació i la innovació és el camí, amb tot això la nostra economia que la volem amb rostre humà serà una realitat i els beneficis en la societat valenciana els veurem més prompte que tard. A més, entenem que l'anàlisi de la situació ha de tindre en consideració de manera clau «*el territori*», la «*sectorització*» i la participació de la xarxa d'instituts tecnològics i clústers sectorials en què la Conselleria, mitjançant departaments com ara l'IVACE, ha estimulat i participat decididament. Cal, al seu torn, fer valdre la feina d'estudi que des de la Conselleria i LABORA es va

dur a terme en la legislatura anterior, en el marc del programa AVALEM TERRITORI², en especial pel que fa al sector industrial i el paper que juguen les comarques en la dinàmica dels sectors productius predominants en l'economia valenciana.

III. Valoracions de l'impacte de la crisi de la COVID-19 en l'economia valenciana

La incertesa provocada per una situació que ens situa en un context d'Estat d'Alarma exigeix informació veraç i de qualitat, una informació que sempre és un factor estratègic i que en moments d'angoixa com els actuals es converteix en un element crític per a la presa de decisions. Partint de l'aforisme keynesià que *la incertesa és el major enemic de l'economia*, la Direcció General d'Economia Sostenible és conscient de la necessitat i fins i tot de la urgència per disposar de dades que ajuden a comprendre i avaluar la dimensió de la crisi en les quals es troba l'economia valenciana, amb especial relació amb l'espanyola i amb l'europea, si bé cal tindre en compte l'efecte d'aquesta pandèmia com la crisi a ella associada són de dimensió planetària.

Amb objectiu d'aportar informació que s'està sol·licitant des de la Generalitat Valenciana i el conjunt d'agents socials i civils per conèixer els efectes econòmics i laborals que pot provocar en la producció i en l'ocupació aquesta crisi, la Conselleria d'Economies Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball està treballant amb l'objectiu de poder proporcionar informació veraç i rigorosa sobre aquests efectes i tractar de mesurar la dimensió del mal, amb objecte lògicament d'habilitar els mitjans i els recursos per a contrarestar aquests efectes negatius en la nostra economia i el consegüent empobriment de la nostra societat, que de no mediar una intervenció pública adequada i dimensionada a la realitat que estem vivint, podria veure's agreujada la situació³.

Per a tot això es necessita informació i dades, unes dades no sempre accessibles i molt menys en l'àmbit regional, la qual cosa ens ha obligat a acudir a dades de tercers en moltes ocasions i calculats per a espais més amplis, així la majoria de les estimacions realitzades fins hui obeeixen a

---

²<http://www.labora.gva.es/es/avalem-territori>

³La Direcció General d'Economia Sostenible manté i reforça el seu calendari de publicació d'informes de panel de conjuntura, informes trimestrals sobre l'evolució de l'economia valenciana, informe econòmic-financer en el marc del projecte de pressupostos de la GVA, així com informes monogràfics sobre impacte de la crisi derivada de la COVID-19.

càlculs dirigits en el millor dels casos sobre l'economia espanyola en el seu conjunt, i moltes vegades per aproximació o projeccions descentralitzades tractem d'equiparar-les allò que ocorre a Espanya amb allò que li correspondrà a la Comunitat Valenciana, si *ceteris paribus* tot evoluciona com ha sigut fins ara, però sembla que fins i tot aquesta és una hipòtesi no vàlida en aquests moments.

Donada aquesta situació, no és d'estranyar que trobem prediccions de taxes de creixement en 2020 per a l'economia espanyola que varien entre un -1.8% (Moody's) i un -9.7% (Goldman Sachs), passant entre un -4.1% i -7.9% (CEPREDE), el IESE Business School (-2.1), OCDE (-2.0), BBVA-FEDEA (de -4.1 fins a -7,9), CEOE (-5.0), o un -3.0% FUNCAS⁴; mentre que en la Comunitat Valenciana les estimacions també tenen un ampli recorregut i una forqueta ampla, com ho demostra les diferents estimacions de l'IVIE (-4.8 i -9.0), CEPREDE es mou entre -6,1 i -7,8; i en breu disposarem de més estimacions però sempre sotmeses a escenaris condicionats a l'evolució de la pandèmia i a la duració del cessament de tantes activitats com esdevé fins al moment actual.

Al seu torn, l'FMI ha fet públiques unes primeres estimacions sobre la retracció del PIB en tots els països i a Espanya li imputen una caiguda del PIB en 2020 al voltant d'un -8.0, si bé la recuperació mundial en la qual Espanya participarà amb una recuperació del creixement del PIB que situa l'FMI en 4.3%, una xifra que no pal·liarà a mitjà termini l'impacte d'aquesta crisi, però almenys suposarà una certa recuperació en l'ocupació. Tot això preveu l'FMI si les polítiques instrumentades i especialment la fiscal sorgeixen l'efecte previst, així com les ajudes dirigides a les empreses més afectades pel *shock* sanitari que s'ha convertit en un escenari de dràstica reducció productiva desencadenat pel confinament exigint pel coronavirus. L'estímul fiscal de base ampla pot evitar una forta disminució de la confiança, recuperar la demanda agregada i evitar una recessió encara més

---

⁴ https://www.ceprede.es/noticias/detalle_noticia.asp?id=15443
https://www.ivie.es/es_ES/impacto-economico-del-coronavirus-pib-empleo-la-economia-espanola-valenciana/
<https://www.europapress.es/economia/macroeconomia-00338/noticia-goldman-sachs-estima-pib-espana-hundira-97-ano-deficit-disparara-10-20200324144612.html>
https://www.elconfidencial.com/economia/2020-03-20/sp-moodys-rating-espana-crisis-coronavirus_2510204/

profunda. Sobretot perquè les conseqüències econòmiques reflecteixen *shocks* particularment aguts en sectors específics, la qual cosa exigeix per part dels governs la formulació de polítiques que contemplen accions fiscals específiques i mesures monetàries i financeres per a donar suport a llars i negocis afectats. Aquestes accions permetran ajudar a mantindre relacions econòmiques en tot moment davant l'apagat productiu i resultaran essencials per a permetre que l'activitat gradualment es normalitze una vegada que la pandèmia disminuïska i s'alcen gradualment les mesures de contenció.

L'últim informe sobre previsions de l'economia espanyola incorporant l'impacte de la pandèmia derivada del COVID-19 ha sigut la del Banc d'Espanya⁵, que a data de la realització de l'informe (publicat el 20 d'Abril) planteja que encara hi ha una incertesa rellevant en els paràmetres necessaris per a fer estimacions robustes i acurades. No obstant, en aquest informe es planteja que l'impacte pot ser de gran intensitat, molt superior (pel que fa a l'any d'inici de la crisi) a la crisi de 2008, fet que obliga a considerar la necessitat de nous i més intensos instruments de política econòmica per fer front a la recessió, la pèrdua d'ocupació, reducció de l'activitat econòmica, greus impactes en la satisfacció de les necessitats de les llars en termes de consum de béns i serveis bàsics, etc. Aquests instruments hi hauran necessàriament de provindre no només de l'àmbit autonòmic, sinó al seu torn de l'Estat i especialment de la UE i zona euro.

Davant aquesta situació i pel compromís de la DGECOS per proporcionar informació econòmica útil, rigorosa i veraç, hem aprofitat el conveni subscrit entre la Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball i la Universitat de València, un conveni que com és sabut persegueix *l'obtenció de prediccions agregades del PIB i de l'ocupació regional*, i a partir d'aquest model s'han elaborat uns escenaris de creixement de l'economia valenciana en 2020, que recull el quadre més a baix. Dites estimacions tan sols pretenen realitzar una aportació als efectes que des d'un punt de vista macroeconòmic pot suposar aquesta crisi, i tractarem de mantindre aquesta dinàmica de generar informació en la mesura disposem de dades i d'informacions que ens

---

⁵El problema d'aquestes previsions és que acaben complint-se en els termes que marquen les pitjors estimacions, la qual cosa significaria impactes en destrucció d'ocupació, pèrdua de capacitat adquisitiva de llars i empreses, caiguda de la producció, etc no mai vistes en el context de l'economia valenciana i espanyola. Per més informació:

<https://www.bde.es/f/webbde/SES/Secciones/Publicaciones/InformesBoletinesRevistas/ArticulosAnaliticos/20/T2/descargar/Fich/be2002-art10.pdf>

permeten realitzar aportacions per a poder conèixer millor els efectes de la crisi, i així poder contribuir al disseny de polítiques econòmiques adequades als reptes a què ens enfrontem de l'administració de la Generalitat Valenciana.

Així doncs i en relació amb aquesta estimació realitzada amb els mitjans disponibles fruit del conveni esmentat, en aquest document s'ha intentat quantificar, suposant que les relacions històriques entre les evolucions de l'economia espanyola i valenciana es mantenen, quin seria l'efecte sobre l'economia valenciana en diferents escenaris de creixement de l'economia espanyola, sota el supòsit que el creixement de l'economia espanyola durant 2019 va ser del 2.0% (INE) i l'estimat per a l'economia valenciana del 2.2% ($\pm 0.30\%$) (Taula 1).

Taula 1: Escenaris de creixement a Espanya i C. Valenciana

Espanya	-2.00%	-3.00%	-4.50%	-6.00%
C. Valenciana	-1.70%	-2.60%	-4.10%	-5.70%
Incertesa	$\pm 0.40\%$	$\pm 0.40\%$	$\pm 0.50\%$	$\pm 0.50\%$

Font:

Òbviament les prediccions per a la Comunitat Valenciana associades a aquests escenaris no integren totes les incerteses vinculades, perquè els impactes sobre els diferents sectors poden ser molt desiguals i serà precisament aquests impactes desiguals els que determinaran els nivells i diferències en l'evolució de totes dues economies, espanyola i valenciana.

Consegüentment s'ofereixen diferents previsions de l'economia valenciana d'acord amb quatre escenaris de creixement de l'economia espanyola. Aquesta estructura de predicció (fonamentada en el comportament passat del PIB valencià i les expectatives del creixement espanyol) a més del seu caràcter anual, fa que els resultats no siguen els desitjables en un context de *shocks* de demanda i també d'oferta provocats pel COVID-19. És a dir, no són resultats amb la suficient

consistència, a més del fet que no és una predicció, sinó diferències basades en diferents escenaris⁶.

La prova més evident és que en tots aquests escenaris la previsió de creixement de l'economia valenciana se situa per damunt del creixement espanyol, la qual cosa és contradictòria amb el comportament històric d'ambdues sèries, tal com es pot comprovar en els gràfics que s'ha adjuntat, on es pot observar que l'economia valenciana creix per davall de l'espanyola quan aquesta cau i per damunt quan es recupera. I això ocorre perquè el model no és capaç de captar els canvis d'orientació (*turning points*) de l'evolució econòmica, tot i ser tan notables com l'actual *shock*.

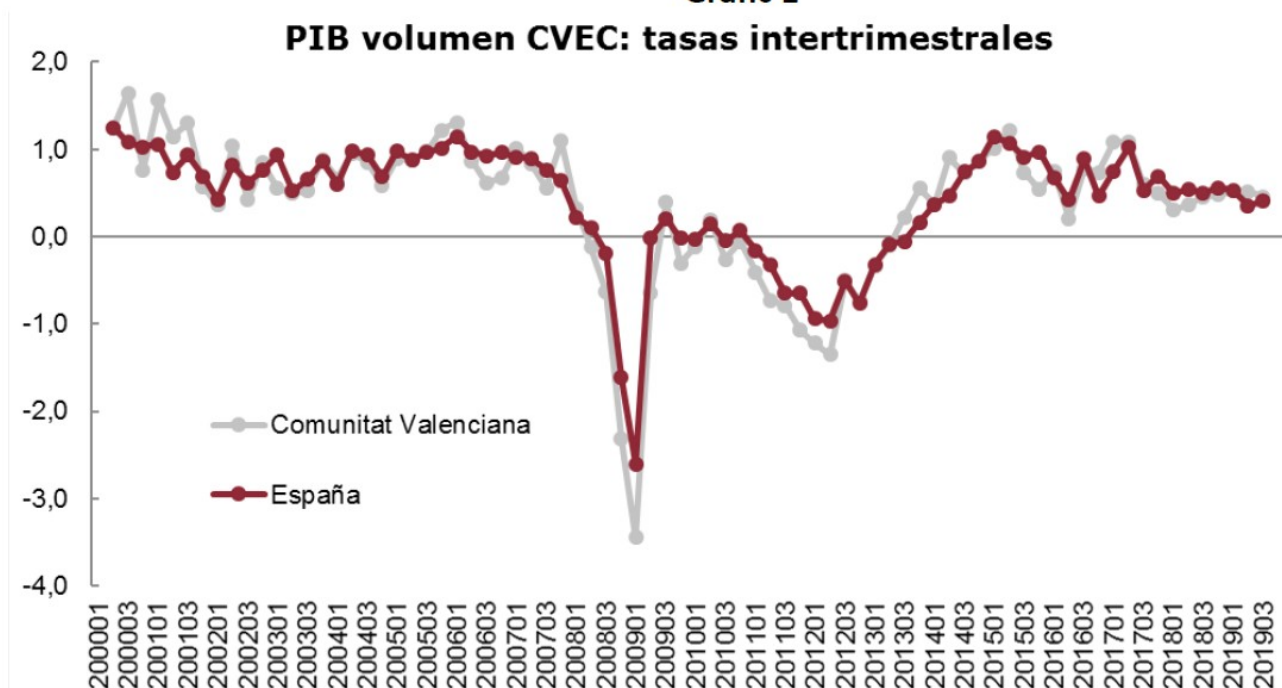
Taula 2: Població ocupada segons ocupació. Percentatges respecte al total.		
	2019T4	
	Total Espanya	Comunitat Valenciana
Total	100,0	100,0
1 Direcció i gerència	3,9	4,6
2 Personal tècnic i professional científic i intel·lectual	18,7	16,7
3 Personal tècnic; professionals de suport	11,0	9,9
4 Ocupacions contable, administrativa i altra ocupada d'oficina	10,4	10,1
5 Ocupacions de serveis de restauració, personal, protecció i venedors	22,1	22,4
6 Ocupacions qualificades en el sector agrícola, ramader, forestal i pesquer	2,1	1,7
7 Ocupacions artesanies i qualificades de les indústries manufactureres i construcció	11,0	10,1
8 Ocupacions d'instal·lacions i maquinària; i montadores	7,8	10,2
9 Ocupacions elementals	12,5	14,0
0 Ocupacions militars	0,5	0,3
Ocupacions tècniques i professionals 2 y 3	29,7	26,6
Ocupacions de baixa complexitat 5 i 9	34,6	36,4
Font: EIPA, INE		

Hem de tindre en compte que aquest comportament històric és aquell esperat, donada l'estructura de l'economia valenciana en relació a l'espanyola, on tenen major rellevància les rames intensives en mà d'obra no especialitzada, sobretot en la indústria i els serveis, encara que l'evolució econòmica en ambdues economies no difereix massa en el llarg termini. Segons indica taula 2, segons l'EPA per dades del 4ar trimestre de 2019, el percentatge de l'ocupació tècnica i

⁶ Una altra qüestió seria si disposarem d'un model trimestral que sí que pot replegar la incidència d'aquests canvis d'orientació de l'economia, transcorregut un temps, a través dels indicadors de conjuntura (d'alta freqüència). És precisament en què, ara per ara, estem treballant en el marc del conveni de la conselleria i la Universitat de València. Els resultats d'aquest treball d'investigació, l'èxit del qual esperem que siga satisfactori, es veuran a la fi d'enguany. També s'ha de dir que arran d'aquests resultats per al model anual s'ha demanat al director del projecte en la Universitat, professor José M. Pavía, que s'introduïsquen modificacions perquè siga capaç d'aproximar millor aquests canvis tendencials.

professional (suposem major nivell de valor afegit en el procés productiu, així com millors condicions laborals, a priori) en el conjunt de l'economia valenciana era del 26'6%, mentre que en el conjunt d'Espanya aquest percentatge s'eleva al 29'7%. Per contra, el percentatge de l'ocupació de baixa complexitat en l'economia valenciana representa el 36'4% i en el total de l'economia espanyola el 34'6%.⁷ Quina explicació podem trobar?. Fonamentalment perquè en l'economia valenciana destaca el sector turístic, intensiu a la mà d'obra, com ho és també el comerç i moltes de les activitats vinculades a aquesta hegemonia del turisme que representa entorn del 15% del PIB valencià i de l'ocupació. Però cal afegir que les activitats industrials valencianes també destaquen per una major intensivitat de l'ocupació com a factor productiu fonamental, la qual cosa si s'afeg el sector de la construcció i l'immobiliari lligat a aquest, perfilen unes activitats productives i de serveis en la Comunitat Valenciana on l'ocupació intensiva és la seua major singularitat.

Gràfic 1
PIB volum CVEC: tasas intertrimestrales

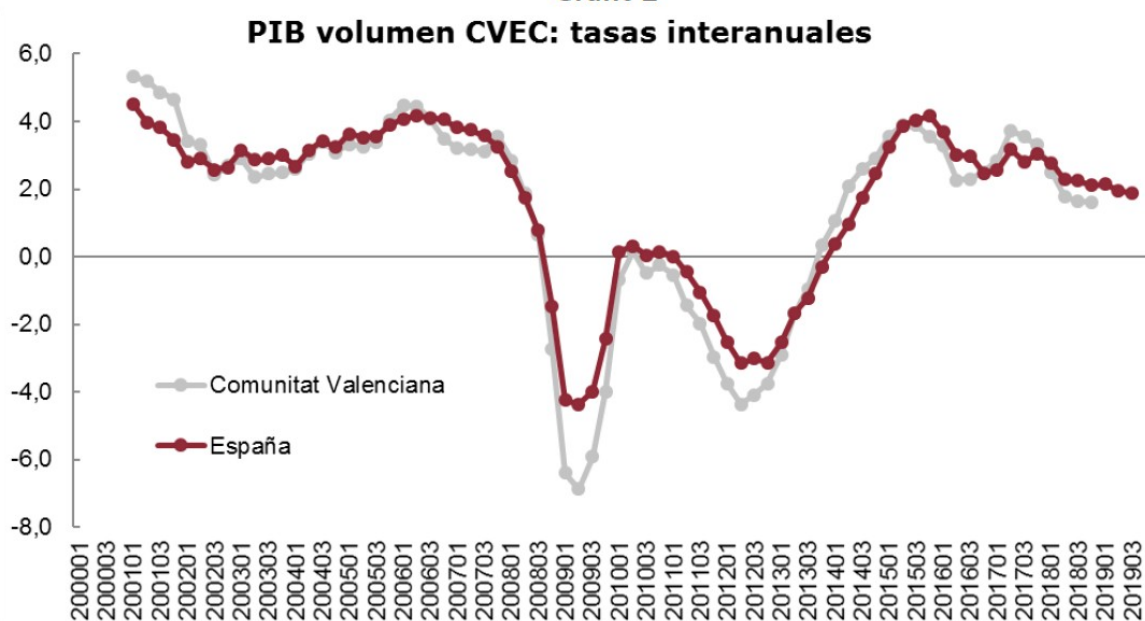

Font: Contabilitat Regional d'Espanya (INE)

⁷Malgrat la consideració en la literatura al respecte (anàlisi del mercat de treball) de consideració d'algunes ocupacions de baixa complexitat (que són aquelles que incorporen al seu torn menys tecnologia), en la situació de confinament i provisió de béns i serveis respecte a l'Estat d'Alarma decretat s'han evidenciat que moltes d'elles són imprescindibles pel funcionament de l'economia. El problema, entre d'altres, és la remuneració que es realitzen en aquestes ocupacions, que sols ser baixa respecte a d'altres o fins i tot a la mitjana salarial.

Dir per últim que la dada del creixement per al 2019 de l'economia valenciana en aquest model és la projectada per ell mateix (2,2%) i que no difereix massa de l'obtingut per altres institucions com ara la «*Autoridad Independiente de Responsabilidad Fiscal (AIREF)*» (2,1%) i la nostra mateixa (obtinguda pel model a data de setembre de 2019), que és la que figura en els nostres informes fins ara. Això significa que el model està funcionant correctament i prediu bé, però no podem garantir en aquests moments que les prediccions realitzades siguen adequades, donades les fortes restriccions d'informació disponible i les limitacions pròpies que s'han assenyalat, encara que treballem per resoldre dites restriccions.

Gràfic 2
PIB volumen CVEC: tasas interanuales

Font: Contabilitat Regional d'Espanya (INE)

IV. Evolució recent de l'economia valenciana

Una vegada coneguts els escenaris que provoca la crisi actual i la variabilitat de les anàlisis tant pel que fa a l'impacte en la producció com en l'ocupació i tot això depenent de quant temps duren les mesures de confinament, sí que es poden avançar alguns efectes que la situació actual provocarà.

Es preveu un augment del dèficit i del deute públic, l'augment del qual serà elevat puix que la magnitud de les ajudes que es venen aprovant tant per part del govern d'Espanya com pel Consell influiran clarament en aquest sentit. Això, sens dubte, obligarà a revisar les prioritats i també les despeses públiques de la Generalitat, per a fer front a les previsibles tensions. A més serà necessari revisar els ingressos i les despeses del govern de la Generalitat, a fi d'ajornar o efectuar ajustos amb l'objectiu de donar el sentit que en el seu moment se li va concedir al concepte d'*Econovida*, i que hui es diu *solidaritat*, perquè una de les prioritats ha de ser fer front als ERTO's de les empreses més exposades a aquesta crisi, sabut que hi haurà empreses i un sector públic les persones treballadores de les quals es trobaran més protegits dels efectes d'aquesta crisi sanitària i econòmica.

En l'economia valenciana l'especialització en el sector serveis i molt especialment en un sector tan intensiu en ocupació precària, temporal i fins i tot submergida, com el turisme, patirà de forma més acusada els efectes de l'aturada productiva i de viatges, i això se sumen sectors com el comerç, tan vinculat al turisme, com la construcció i els serveis immobiliaris que també juguen en contra de la producció de valor afegit en l'economia valenciana (com a conseqüència del model productiu imperant) davant una situació com l'actual, i que sembla que es mantindrà en els anys vinents.

En la mateixa línia la reduïda grandària de les empreses valencianes, que no difereix en excés dels quals es registra en el conjunt d'Espanya, però que en sectors claus de la nostra economia com els

assenyalats, aquest ampli entramat de pimes, micropimes i persones autònomes es presumeix que patiran de manera especial l'impacte d'aquesta crisi. Només el sector agroalimentari, si es manté les condicions, és dels pocs que estan capejant el temporal fins al moment, així com determinats sectors industrials i de serveis d'alt valor afegit.

Esment especial mereixen les persones treballadores en règim d'autònoms, el volum dels quals d'inscrits com a tals el febrer passat era de 351.182 segons el registre d'Afiliació a la Seguretat Social⁸. La problemàtica de les persones autònomes és greu de per si a causa de la seua alta concentració en activitats especialment afectades per la crisi, pels seus reduïts ingressos mitjans, la seua major vulnerabilitat financera, i en general disposen de menors cobertures que la població assalariada per compte d'altri. Dita la qual cosa, aquest serà un moment d'inflexió per a conscienciar a aquest segment de treballadors-empresaris de la necessitat de comptar amb cobertures que garantisquen i dignifiquen qualsevol situació excepcional i la seua futura jubilació, sense anar molt lluny, per damunt del que ha sigut tradicional fins ara.

Pel que fa a l'estructura d'aquesta forma d'ocupació, en la Comunitat Valenciana les persones autònomes són⁹:

Per sectors d'activitat: 155.177 autònoms a serveis (78,0% del total), 11.400 autònoms en agricultura (5,7% del total) 23.250 autònoms en construcció (11,7% del total), 9.173 autònoms en indústria (4,6% del total); Per situació professional: 154.511 sense assalariats (77,6% del total), 44.489 amb assalariats (22,4% del total), 187.097 sense pluriactividad (94,0% del total), 11.903 amb pluriactividad (6,0% del total); Per sexe: 125.881 homes (63,3% del total), 73.119 dones (36,7% del total); Per edat: 93.457 de 40 a 54 anys (47,0% del total), 50.550 de 25 a 39 anys (25,4% del total), 51.041 de 55 o més anys (25,6% del total), 3.952 menors de 25 anys (2,0% del total); Per nacionalitat: 167.035 espanyols (83,9% del total), 31.965 estrangers (16,1% del total); Per

---

⁸No obstant, segons l'estadística d'empreses inscrites en la Seguretat Social, el número de persones en règim d'autònom era de 199.111, segons la definició següent:

Autònoms pròpiament dits: també anomenats *Treballadors autònoms persones físiques*. Són aquells treballadors afiliats a algun dels règims per compte propi de la Seguretat Social, Règim Especial de Treballadors Autònoms (RETA) i Règim del Mar, que no estan integrats en societats mercantils, cooperatives ni en altres entitats societàries. També s'exclouen els que figuren com a col•laboradors familiars i els que estan registrats formant part d'algun col•lectiu especial de treballadors. Els Autònoms pròpiament dits amb assalariats també estan comptabilitzats en l'apartat d'empreses.

⁹Dades a 4T2019; Ministerio de Trabajo y Economía Social

antiguitat en el negoci: 100.135 5 o més anys (50,3% del total), 23.279 de 3 a 5 anys (11,7% del total), 39.494 d'1 a 3 anys (19,8% del total); 17.008 de 6 a 11 mesos (8,5% del total), 19.084 menys de 6 mesos (9,6% del total); Per base de cotització: 175.363 base mínima (88,1% del total), 5.283 entre 1,5 i 2 b/mínima (2,7% del total), 11.477 entre b/mínima i 1,5 b/mínima (5,8% del total), 5.893 entre 2 i 3 b/mínima (3,0% del total), 984 més de 3 vegades b/mínima (0,5% del total)

A fi de pal·liar l'impacte que estan registrant la població ocupada en règim d'autònom amb el cessament d'activitat, tant el govern espanyol com el Consell han arbitrat mesures de suport, que van des de la bonificació en la quota, ajornaments, lucre cessant, etc. que si bé no han satisfet plenament a aquest col·lectiu, no deixen de ser proposades per a salvaguardar a aquests emprenedors en uns moments de tanta dificultat. Si bé, una vegada més, totes les mesures implementades estaran en funció d'allò que s'estenga per la inactivitat i de l'expansió a diferents negocis que farà que s'arbitren noves línies de suport més a mesura, com el Decret Llei 1/2020, de 27 de març, de la Generalitat, amb un règim d'ajudes urgents per concessió directa. Altres ajudes que se sumen són les desenvolupades pel SEPE a través del Reial Decret-Llei 8/2020, de mesures extraordinàries enfront de l'impacte econòmic i social del COVID-19, que tracten de pal·liar parcialment la situació d'algunes persones autònomes que compleixen amb els requisits allí exigits com a conseqüència del tancament productiu, bé siga total o parcial.

Continuant amb l'àmbit laboral, per ser el gran perjudicat amb els efectes d'aquesta crisi, les primeres dades que s'han conegut que recullen ja part del mes de març, que és quan es va decretar l'Estat d'Alarma, les conseqüències econòmiques del qual tindran efecte en els mesos següents, és l'atur registrat¹⁰ corresponent al mes de març. Les dades com no podia ser d'una altra manera són clarament negatives a Espanya i a la Comunitat Valenciana, així 36.565 valencianes i valencians han perdut el seu lloc de treball en març, creixent el nombre de persones desocupades inscrites un 9,7%, la qual cosa suposa la segona comunitat autònoma, després d'Andalusia, on més va créixer l'atur registrat en termes absoluts, aconseguint la xifra de 401.827 persones aturades en la nostra comunitat, una xifra que ens retrotrau a les magnituds registrades en el mes de maig de

¹⁰Si bé les dades d'atur registrat i altes a la Seguretat Social del mes de Març poden donar resposta al primer impacte laboral de la crisi és important destacar que l'estadística més idònia per analitzar les relacions laborals pel que fa a l'atur (i ocupació o activitat) és l'EPA. Aquesta font estadística oferirà el pròxim 28 d'Abril les dades pel 1r trimestre de 2020. La DGECSOS realitzarà aleshores una anàlisi de l'impacte de la crisi en el mercat laboral valencià.

2017. De totes maneres cal dir que en totes les comunitats autònomes han vist créixer la desocupació, si bé en el cas de la Comunitat Valenciana aquesta reculada significa fer fallida els sis anys i mig consecutius de reducció interanual de l'atur registrat.

La segona dada coneguda sobre el mes de març i relacionat amb el món laboral és l'Afiliació de treballadors a la Seguretat Social. En la Comunitat Valenciana la dada de març és negativa, com era d'esperar i la destrucció d'ocupació equival a un descens de 27.741 persones afiliades (situacions d'alta), la qual cosa significa una reculada de l'1,4%, deixant la xifra de persones afiliades en 1.897.051, havent d'assenyalar-se que és la pitjor dada corresponent a un mes de març de la sèrie històrica, la qual cosa s'ha produït tant en la nostra comunitat com en el conjunt d'Espanya. Malgrat dades tan regressives, ha de subratllar-se que les xifres acumulades encara llancen valors positius agregats si ens remuntem a les xifres des de mitjan 2015, per la qual cosa és de desitjar que la recuperació de l'activitat econòmica es produísca al més prompte possible i la consegüent ocupació associada a l'activitat hauria de retornar-nos a la senda de creixement en l'afiliació a la Seguretat Social. No obstant, cal esperar a fer una anàlisi amb l'EPA i també amb aquestes sèries estadístiques en els pròxims mesos.

A més a més, cal valorar l'impacte de la mesura arbitrada per les Administracions (Govern central i Consell de la GVA) per minvar l'impacte laboral de la crisi, com són els ERTOS. Segons la Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball pràcticament 360.000 persones assalariades s'ha vist incloses en algun dels 60.000 expedients presentats¹¹. Caldrà fer un seguiment analític molt intens sobre l'evolució d'aquestes dades per conèixer l'impacte definitiu de la crisi en l'àmbit laboral, malgrat que cal valorar positivament la mesura en tant i quan aquesta permet evitar l'acomiadament immediat com a conseqüència de la greu reducció d'activitat econòmica.

Finalment escau reconèixer que la crisi sanitària provocarà en les empreses valencianes, especialment entre les més xicotetes, problemes de liquiditat i solvència, a pesar que les empreses valencianes en mitjana havien aconseguit recuperar salut financera després de l'eixida de la crisi

---

¹¹<https://www.europapress.es/comunitat-valenciana/noticia-comunitat-valenciana-supera-60000-erte-mas-360000-trabajadores-afectados-12-marzo-20200417193305.html>

anterior, experimentant una millora més intensa que la mitjana d'empreses espanyoles. Ara la situació d'incertesa i d'aturada productiva requerirà mesures de suport públiques que reduïsquen el risc de desaparició de molts negocis, perquè entre les microempreses el deute en risc se situa en un 39%, enfront de les grans que és del 17%. I en termes d'ocupació, les grans empreses vulnerables generen només el 4% de l'ocupació, en tant que les microempreses pràcticament el tripliquen (11,7%).

Davant tal situació el paper del Govern valencià ha de ser tractar de canalitzar ajudes i liquiditat, facilitant l'accés de les empreses i dels treballadors als recursos extraordinaris propis i del Govern central, i fer costat a les nostres empreses afavorint l'accés al finançament que puga subministrar l'IVF o la SGR, i el foment de la reestructuració dels processos productius en nous productes i serveis, així com en la millora d'aquells propis.

V. Anàlisi d'indicadors sobre economia valenciana

En aquest apartat s'analitzen una sèrie d'indicadors econòmics i laborals per apuntar algunes realitats de l'estructura productiva valenciana, que han d'aportar reflexions al discurs i construcció d'instruments de política econòmica per fer front a la crisi derivada de la COVID-19.

En primer lloc, no obstant cal alertar que no es pot deixar d'aprofundir en el discurs, en les polítiques i accions de la Conselleria i del conjunt del Consell per l'aposta decidida pel canvi del model productiu, atorgant la importància al treball com a element clau en la millora d'aquest nou model, que ja es va encetar en la legislatura anterior i que en l'actual s'està apostant decididament. Perquè cal superar la lògica de la *"millor política social és crear ocupació"*, és a dir, la millor política econòmica és, ara més que mai, aquella en què les polítiques públiques operen en clau de reduir la incertesa, la desigualtat d'informació, en la millora dels instruments d'estabilització de cicles (enfortiment d'estabilitzadors automàtics i implementació de noves polítiques discrecional de garantia de rendes). En termes de treball la qualitat d'aquest, ara més que mai, ha de ser un element central en el marc de la política econòmica de la Generalitat Valenciana. En aquest sentit, i en el marc del nou model, s'ha d'enfortir totes aquelles iniciatives basades en la circularitat, sostenibilitat, diversitat, proximitat, sobirania, responsabilitat social i

governança econòmica, principis sobre els quals pivoten els plantejaments de les polítiques econòmiques, on el territori i els sectors productius, els espais de Recerca, Desenvolupament i innovació (Instituts Tecnològics, Clústers, etc.) siguen vectors centrals pel disseny de la política econòmica en el futur immediat, mitjançant l'establiment d'aliances també amb els agents socials valencians.

PIB

En les taules estadístiques posteriors s'analitza la relació entre PIB, l'ocupació i la R+D+I, entre altres variables rellevants. Es pretén obtindre alguna conclusió sobre els cicles econòmics, l'estructura productiva i la crisi de 2008 (i els seus impactes i incidències). Malgrat que el PIB alguns inconvenients com indicador de benestar, desenvolupament econòmic i satisfacció de necessitats humanes hem de considerar-lo per poder estimar, especialment en termes comparatius amb altres crisis econòmiques recents, quin pot ser l'impacte en termes de renda, salaris, producció, ocupació, etc de la situació social, laboral i econòmica en la Comunitat Valenciana.

Taula 3: PIB Comunitat Valenciana		
	Taxa de Variació	Volumen 2015 any base
2006	4,1%	103,9
2007	3,3%	107,2
2008	0,6%	107,9
2009	-5,8%	101,7
2010	-0,3%	101,3
2011	-1,7%	99,6
2012	-4,0%	95,6
2013	-1,3%	94,4
2014	2,2%	96,4
2015	3,7%	100,0
2016	2,6%	102,6
2017 (P)	3,4%	106,0
2018 (A)	1,9%	108,0

Font: Contabilidad Regional de España. INE. Revisión Estadística 2019

En la taula 3 es mostra l'evolució PIB en la Comunitat Valenciana. Destaca que el nivell de PIB real, com a conseqüència de la recessió de 2008, ha necessitat una dècada per recuperar el nivell anterior. És a dir, l'impacte en termes econòmics en l'última recessió en l'economia valenciana ha estat molt intensa, per la qual cosa cal assumir que la situació social, laboral i econòmica derivada de la pandèmia ens obliga a mantindre la intensitat en la resposta política (de política econòmica) amb perspectiva de mig i llarg termini.

REMUNERACIÓ POBLACIÓ ASSALARIADA, OCUPACIÓ, I VAB VALENCIÀ

Per altra banda, un dels objectius que les polítiques econòmiques adoptades per part del Consell i del Govern Central és el de garantir, mitjançant una política de rendes, garantir nivells salarials i de capacitat adquisitiva de les llars, com a element contra-cíclic, de manteniment de la Demanda Agregada i garantia d'accés a consum de béns i serveis bàsics¹². En aquest sentit, en la taula 4 podem extraure una sèrie de lectures sobre la relació de l'estructura productiva valenciana, quin és el nivell de remuneració salarial en funció de la rama productiva i el pes de l'ocupació en cadascuna de les rames.

Taula 4: Dades economia valenciana. 2019.

	Percentatge salaris Sobre PIB	Distribució % salaris per rama Respecte total RA	Distribució % VAB per rama Respecte total VAB	Distribució % OCUPACIÓ per rama Respecte total OCUPACIÓ
REMUNERACIÓ POBLACIÓ ASSALARIADA	48,83%			
A <i>Agricultura, ramaderia, silvicultura i pesca</i>	16,53%	0,81 %	2,38 %	3,09 %
B_E <i>Indústries extractives; manufacturera i d'altres</i>	47,50%	18,17 %	18,68 %	1,17 %
C <i>De les anterior: indústria manufacturera</i>	51,01%	15,85 %	15,18 %	16,40 %
F <i>Construcció</i>	41,97%	6,02 %	7,00 %	6,48 %
G_I <i>Comerç; reparació vehicles; transport i magatzamen; hosteleria</i>	53,07%	26,68 %	24,55 %	32,91 %
J <i>Informació i comunicacions</i>	47,29%	1,95 %	2,01 %	2,33 %
K <i>Activitats financeres i d'assegurances</i>	43,31%	3,19 %	3,60 %	1,99 %
L <i>Activitats immobiliàries</i>	3,68%	0,95 %	12,63 %	0,98 %
M_N <i>Activitats professionals, científiques i tècniques; activitats administratives</i>	57,66%	8,33 %	7,05 %	8,85 %
O_Q <i>Administració pública; seguretat social obligatòria; sanitat i serveis socials</i>	80,56%	28,28 %	17,14 %	18,89 %
R_U <i>Activitats artístiques, recreatives; reparació articles d'ús domèstic i altres serveis</i>	55,43%	5,62 %	4,95 %	6,91 %
FONT: Contabilidad Regional de España; EPA. INE				

¹²L'increment del SMI, les rendes de ciutadania i les mesures de complement salarial a les persones assalariades per ERTO's són elements molt favorables per augmentar la capacitat adquisitiva de les llars, minvant els greus efectes en termes de desigualtat que les polítiques econòmiques aplicades com a resposta a la crisi de 2008 van generar en la societat valenciana i espanyola.

Destaca el fet que la distribució funcional del PIB valencià genera menys de la meitat d'aquest en remuneració salarial (48,83%). Les rames més rellevants respecte al pes percentual del total de remuneració salarial són les vinculades a les AAPP, comerç i indústria. No obstant, és important, des d'una perspectiva de manteniment de la capacitat de despesa en el PIB per part del consum privat (mitjançant salaris) que les rames que més i millor remuneren de manera agregada (i que al seu torn són rellevant en el pes dels salaris en l'economia valenciana, així com en el PIB) són les vinculades als serveis públics oferits per l'administració (amb gran diferència amb la resta, 80,5%, que s'explica perquè aquests serveis es generen sense la lògica mercantilista ni privada, per la qual cosa la major part de la generació de VAB són salaris). Considerant la importància relativa de l'ocupació per rames, més enllà de les necessitats per fer front a la pandèmia sanitària i aquelles situacions de debilitat dels serveis públics com a conseqüència de la mateixa, cal incrementar fortament aquest tipus d'ocupació. Per què?. Remunera de manera rellevant el treball i té una importància relativa inferior (17,14%) als nivells òptims.

La importància de la remuneració per salaris és rellevant tant en comerç i semblants (rames G-I), malgrat que aquestes rames aporten menor percentatge a l'ocupació total. Les rames industrials aporten un valor semblant en distribució percentual dels salaris i en ocupació, fet que permet afirmar que la remuneració és millor (per les estratègies de gestió de mà d'obra i competitivitat imperants en els sectors) que d'altres, com el comerç i semblants. Pel que fa a l'ocupació i la seua importància en el conjunt de l'economia valenciana cal atendre a la rellevància de les rames vinculades al comerç (G-I), que al ser de major importància percentual fa que l'impacte en termes d'ocupació a l'economia valenciana d'aquesta crisi s'estima major que en altres àmbits territorials. És important, al seu torn, destacar que les rames O_Q remuneren relativament millor el treball, fet que juntament amb d'altres, aconsella incrementar mitjançant polítiques d'ocupació el pes relatiu en el conjunt de l'economia valenciana.

R+D+I

Per conèixer i aprofundir en el model productiu valencià cal donar una ullada a les dades en termes de R+D+I en l'economia valenciana i la comparativa en l'economia espanyola. Segons la

taula 5. En l'economia valenciana s'inverteix en menor mesura (respecte al total d'Espanya) recursos en R+D+I, fet que s'explica per la presència en major mesura de determinades rames en el VAB que incorporen menors necessitats d'aquest tipus de despesa¹³.

Taula 5: Despeses en R+D+I respecte PIB		
	Espanya	Comunitat Valenciana
Despeses R+D/PIBpm 2000	0,91	0,71
Despeses R+D/PIBpm 2001	0,95	0,74
Despeses R+D/PIBpm 2002	0,99	0,77
Despeses R+D/PIBpm 2003	1,05	0,83
Despeses R+D/PIBpm 2004	1,06	0,89
Despeses R+D/PIBpm 2005	1,12	0,98
Despeses R+D/PIBpm 2006	1,20	0,95
Despeses R+D/PIBpm 2007	1,27	0,95
Despeses R+D/PIBpm 2008	1,35	1,05
Despeses R+D/PIBpm 2009	1,39	1,11
Despeses R+D/PIBpm 2010	1,40	1,08
Despeses R+D/PIBpm 2011	1,36	1,05
Despeses R+D/PIBpm 2012	1,30	1,05
Despeses R+D/PIBpm 2013	1,28	1,05
Despeses R+D/PIBpm 2014	1,24	1,04
Despeses R+D/PIBpm 2015(P)	1,22	1,00
Despeses R+D/PIBpm 2016(P)	1,19	1,00
Despeses R+D/PIBpm 2017(A)	1,21	1,00
Despeses R+D/PIBpm 2018(1 ^a E)	1,24	1,05
Font: INE		

Com es distribueix aquesta inversió, aquesta despesa?. Segons la taula 6, la major importància de la R+D+I és conseqüència de la inversió de les empreses, les universitats i les AAPP. No obstant, cal fer esment que la contribució de les empreses al conjunt de la R+D+I en comparació al comportament en el conjunt d'Espanya és que aquestes ho fan en menor percentatge, probablement per la importància diferent en termes sectorials pel que fa al PIB i l'estructura productiva (taula 7).

¹³Euskadi, Navarra, Madrid i Catalunya són les CC.AA. Amb majors nivells de R+D+I en termes de PIB, totes elles per damunt de la mitjana de l'Estat.

Taula 6: Despeses en R+D+i, i participació %. CV i Espanya. 2018

TOTAL DESPESA R+D+i	
Comunitat Valenciana	1.174.248
Espanya	14.945.692
% CV/Espanya	7,90 %
AAPP	
Comunitat Valenciana	127.795,00
Espanya	2.515.228,00
% CV/Espanya	5,10 %
ENSENYAMENT SUPERIOR	
Comunitat Valenciana	509.692,00
Espanya	3.946.201,00
% CV/Espanya	12,90 %
EMPRESES + IPSFL	
Comunitat Valenciana	536.762,00
Espanya	8.484.263,00
% CV/Espanya	6,30 %

Font: Portal estadístic GVA; INE

Taula 7: Despeses en R+D+i, i participació %. CV i Espanya. 2018

	CV	Espanya
AAPP	10,88 %	16,83 %
ENSENYAMENT SUPERIOR	43,41 %	26,40 %
EMPRESES + IPSFL	45,71 %	56,77 %

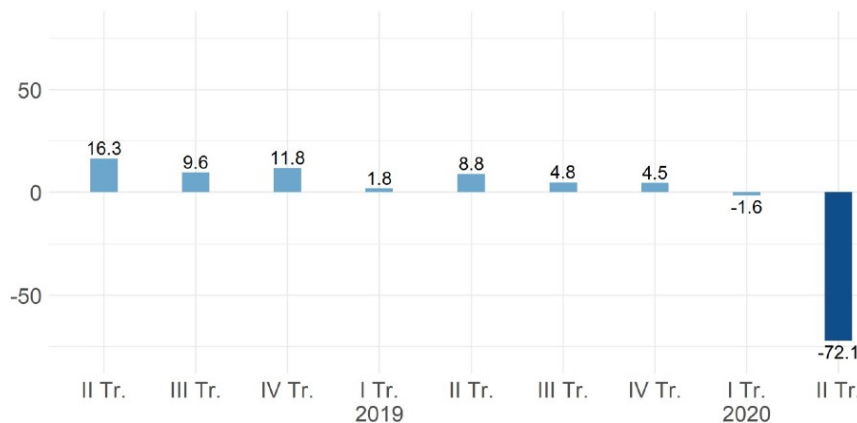
Font: Portal estadístic GVA; INE

CONFIANÇA EMPRESARIAL¹⁴

La perspectiva empresarial és clau per entendre quin és l'impacte de la crisi en el teixit empresarial valencià. Les últimes dades publicades, relatives al segon trimestre de 2020 mostren clarament la perspectiva negativa, respecte a les expectatives empresarials, dels primers efectes de la crisi. Tal com s'observa en el gràfic 3 les perspectives empresarials són clarament negatives, experimentant una evolució negativa d'intensitat extraordinària, que caldrà analitzar en els trimestres successius amb més detall i molta atenció.

¹⁴Segons informació publicada pel portal estadístic de la Generalitat Valenciana, més detall:
http://www.pegv.gva.es/auto/produccion/web/ICE/UC/ultimesxifresicea_2020_T2.htm

Gràfic 3: Evolució del saldo d'expectatives empresarials

Font: Portal estadístic GVA

INTERNACIONALITZACIÓ DE L'ECONOMIA VALENCIANA¹⁵

En aquest apartat es pretén aportar una breu visió de la capacitat exportadora de l'economia valenciana, en especial quines són les economies amb destinació de les exportacions. En aquest sentit, donada que la crisi de la COVID-19 té abast global, la recuperació econòmica mitjançant les exportacions dependrà en bona mesura de quina és l'evolució de la pandèmia a les principals destinacions de les exportacions valencianes, que al seu torn també es troben greument afectades. Es pot observar quina ha estat l'evolució de les exportacions en 2019, per saber la destinació i tipologia de béns predominants en les exportacions valencianes.

¹⁵ Dades publicades en el portal estadístic de la Generalitat Valenciana, amb l'estadística *Conjuntura de comerç exterior i intracomunitari*. Més informació en: http://www.pegv.gva.es/auto/produccion/web/ECEICOY/UC/ultimesxifrescomex_2019_12.html

Taula 8: Destinacions i concepte de les exportacions valencianes. Distribució % i import

Destinació	Import (milers d'euros)	% sobre el Total exportacions	Concepte	Import (milers d'euros)	% sobre El total d'exportacions
Alemanya	4.332.581	13,8	87 Vehicles automòbils, tractors, cicles, etc.	6.924.880	22,2
França	3.704.477	11,8	08 Fruïts comestibles; escorces de cítrics o de melons	3.112.988	10
Regne Unit	2.576.360	8,2	69 Productes ceràmics	2.848.175	9,1
Itàlia	2.501.708	8	84 Reactors nuclears, calderes i artefactes mecànics	1.963.771	6,3
Estats Units d'Amèrica	2.438.335	7,8	64 Calçat, polaines, articles anàlegs i les seues parts	1.225.311	3,9
Portugal	1.347.444	4,3	Resta productes	15.094.680	48,4
Països Baixos	873.378	2,8			
Marroc	761.115	2,4			
Polònia	732.118	2,3			
Bèlgica	585.666	1,8			
Resta països	11.316.623	36,8			
TOTAL	31.169.805	100			

Font: Estadística de comerç exterior i intracomunitari

V. Recull d'indicadors financers i fiscals.

En aquest apartat repassem un conjunt d'indicadors respecte a la fiscalitat i el nivell d'endeutament dels agents econòmics, element fonamentals per considerar en la futura evolució de l'economia valenciana i espanyola davant la recessió que amb tota probabilitat esdevindrà com a conseqüència de la pandèmia.

ENDEUTAMENT AGENTS ECONÒMICS

A l'hora d'estimar quins escenaris trobarem en l'economia valenciana en els pròxims mesos cal fer un breu repàs a aquells indicadors respecte a l'endeutament dels agents econòmics. La rellevància d'aquests indicadors fa que malgrat no disposar d'algunes dades desagregades en l'àmbit valencià (com per exemple l'endeutament privat de llars i empreses, amb la referència de les estadístiques del Banc d'Espanya com entitat que ofereix aquestes dades per l'economia espanyola) siga oportú fer menció d'alguns d'ells, com és el cas del crèdit disposat a empreses i famílies en l'economia espanyola, per estimar quin és el nivell d'endeutament previ a la crisi i recessió actual.

En la taula 9 s'observa el considerable procés de reducció del deute privat en l'economia espanyola en els últims anys. Aquesta reducció permet, sinó amb plenes garanties sí amb cert marge, apuntar que el probable augment de l'endeutament com a conseqüència de la recessió vindrà amb cert procés de millora (reducció) de l'endeutament, que va assolir nivells molt elevats en els anys previs a la crisi econòmica de 2008.

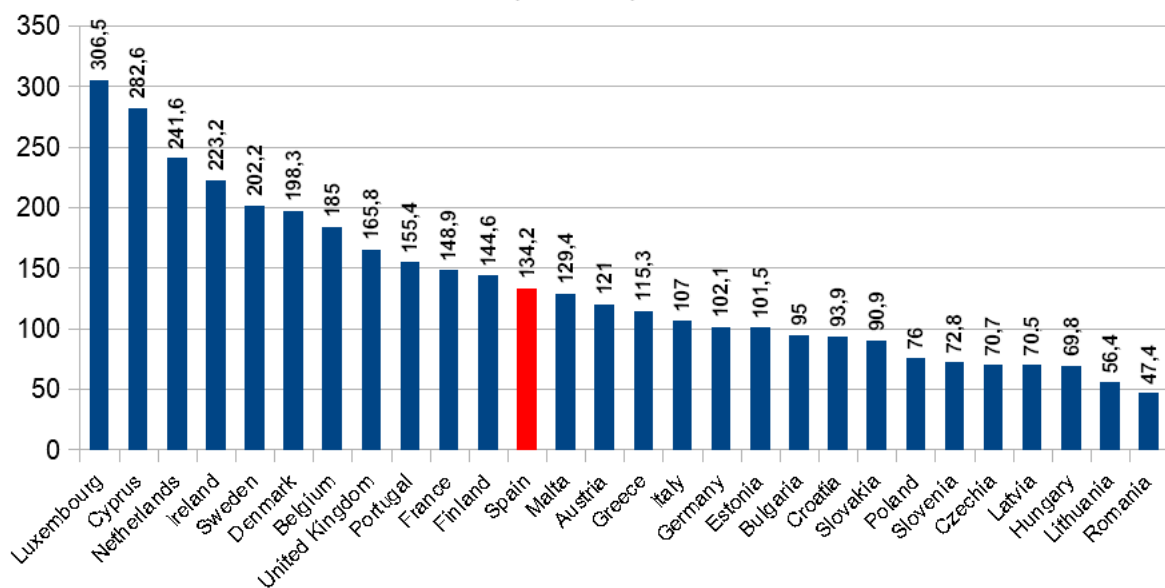
Taula 9: Crèdit a agents de l'economia espanyola per part entitat crèdit

Milers €	Total	Empreses	Famílies	Altres agents
2003	802.212.416	411.985.981	372.012.754	18.213.681
2004	945.697.280	482.983.648	441.442.670	21.270.962
2005	1.202.628.349	604.060.684	576.253.333	22.314.332
2006	1.508.625.504	781.643.820	700.294.438	26.687.246
2007	1.760.212.698	943.086.511	789.249.833	27.876.354
2008	1.869.881.680	1.018.047.599	819.411.861	32.422.220
2009	1.837.037.733	999.569.594	813.939.331	23.528.808
2010	1.843.952.224	1.012.915.836	812.781.416	18.254.972
2011	1.782.554.590	970.772.579	793.430.242	18.351.769
2012	1.604.960.593	829.788.476	755.689.175	19.482.942
2013	1.448.244.104	719.179.993	714.983.890	14.080.221
2014	1.380.217.645	674.081.608	689.962.392	16.173.645
2015	1.327.080.200	644.281.884	663.306.615	19.491.701
2016	1.276.171.511	604.822.022	652.487.929	18.861.560
2017	1.253.915.879	591.614.514	646.733.656	15.567.709
2018	1.208.318.495	548.316.256	646.846.656	13.155.583
2019	1.193.526.723	534.772.610	647.479.049	11.275.064

Font: Banc d'Espanya

Comparant la situació de l'economia espanyola amb els països de la UE (Gràfic 4), trobem que en l'economia espanyola els agents privats acumulen un deute, en relació al PIB de cada economia, no excessivament elevat, malgrat que no deixa de ser rellevant en termes de posició respecte al conjunt d'economies de la UE.

Gràfic 4: Deute privat respecte al PIB. 2018

Des de la perspectiva de l'endeutament públic cal destacar la incidència que va tindre en la capacitat recaptadora del sistema fiscal espanyol i valencià la crisi de 2008, que a més de generar un fort increment de la despesa pública (de la Generalitat Valenciana i el nivell d'endeutament en el conjunt de l'economia espanyola), com s'indica en la taula següent.

Taula 10: Deute públic respecte PIB			
	Total CCAA	Comunitat Valenciana	Total deute públic
2000	6,1	9,6	57,8
2001	6,2	9,7	54,0
2002	6,2	9,7	51,2
2003	6,1	10,3	47,7
2004	6,1	11,3	45,4
2005	6,2	11,7	42,4
2006	5,9	11,5	39,1
2007	5,8	11,4	35,8
2008	6,7	12,7	39,7
2009	8,7	15,9	53,3
2010	11,6	19,9	60,5
2011	13,7	21,9	69,9
2012	18,3	31,6	86,3
2013	20,6	34,4	95,8
2014	23,1	38,9	100,7
2015	24,4	42,0	99,3
2016	24,9	43,3	99,2
2017	24,8	42,9	98,6
2018	24,4	42,4	97,6
2019	23,7	42,1	95,5

Font: Banc d'Espanya

Les contrareformes fiscals dutes a terme en el període de creixement econòmic (1994-2007)¹⁶, la dependència dels ingressos fiscals associats al creixement basat en el sector construcció i immobiliari, el paper dels estabilitzadors automàtics una vegada enceta la recessió en 2008, el rescat del sistema financer valencià i espanyol, i els beneficis fiscals¹⁷ excessius en determinats

¹⁶El gran problema fiscal de l'economia espanyola i valenciana, una vegada va esclatar la crisi, van ser, entre d'altres, les contrareformes fiscals (regressives i procíclicues) dutes a terme en el període de creixement (reducció IRPF, eliminació Impost Patrimoni, reducció impost successions i donacions etc.):

<https://www.levante-emv.com/economia/2012/01/16/politica-fiscal-paso-cambiado/872922.html>

¹⁷Pel que fa a la Generalitat Valenciana caldrà per successius projectes de pressupostos ajustar molt els beneficis fiscals, ja que en un context de fortes necessitats de liquiditat i recursos per part de la GVA els beneficis fiscals detrauen recursos. Aquests beneficis fiscals hauran de valorar-se amb molta cura i detall, per veure quins tenen sentit mantindre i quins altres caldrà eliminar. Més

impostos¹⁸ són algunes explicacions al fort creixement de l'endeutament públic en l'economia espanyola (segons la TAULA 10, en 2007 el nivell d'endeutament públic era del 35,8% del PIB, mentre que en 2019 s'eleva al 95,5%).

Aquesta situació, pel que fa a la Generalitat Valenciana té un impacte major, més intens, i per la qual cosa més lesiu a les capacitats de despesa (de polítiques públiques per satisfer la necessitat de canvi de model productiu, de finançar els Serveis Públics Fonamentals, fer front a la recessió que amb tota probabilitat tindrà lloc, etc.)

Segons la taula 12, la Comunitat Valenciana té un nivell d'endeutament públic entorn del 42% del PIB, 20 punts percentuals per damunt de la mitjana del conjunt de CC.AA. A banda de les explicacions anteriors per explicar l'augment de deute públic en l'economia espanyola, en el cas valencià cal afegir la caducitat del model de finançament de les CC.AA. (des de 2014¹⁹), a més de la resposta de l'Estat Central davant el greu problema de liquiditat que la Generalitat Valenciana arrastra des de l'esclat de l'anterior recessió, resposta basada no en un nou model de finançament, sinó en instrument d'endeutament²⁰, que no han resolt ni resoldran el problema plantejat.

Aquesta situació d'endeutament generarà tensions pel que fa a la capacitat de resposta de les AA.PP per fer front a la recessió, dificultant les polítiques de salvaguarda social i laboral, de suport al teixit productiu i totes aquelles per possibilitar al seu torn un canvi de model productiu, distribuït, de consum i redistribuït que hi haurà necessàriament que encetar-se com a resposta pública a la pandèmia i crisi econòmica.

---

informació: http://www.hisenda.gva.es/auto/presupuestos/2020/informes/MemoriaBeneC_V.pdf

¹⁸Entre d'altres el Impost de Societats: https://cincodias.elpais.com/cincodias/2018/12/18/economia/1545139726_420151.html
Per més informació, consultar *Informes anuales de Recaudación Tributaria*, de la Agencia Tributaria

¹⁹*Ley 22/2009, de 18 de diciembre, por la que se regula el sistema de financiación de las Comunidades Autónomas de régimen común y Ciudades con Estatuto de Autonomía y se modifican determinadas normas tributarias*

²⁰Més informació, consultar *PROPOSTES PER AL NOU SISTEMA DE FINANÇAMENT AUTONÒMIC. Segon informe de la Comissió d'Experts nomenada per les Corts Valencianes. Desembre de 2017*

FISCALITAT

Per acabar aquest apartat una breu reflexió, sobre la contribució fiscal en l'economia espanyola, i la necessitat d'incrementar-la per fer front a la recessió, i com a instrument clau de reducció de desigualtats socials i econòmiques, també en l'economia i societat valencianes.

Taula 11: Contribució fiscal: Impostos més cotitzacions respecte PIB

	2007	2013	2018
UE 27	40,1	40,9	41,3
Zona euro	40,3	41,6	41,8
Alemanya	39,3	39,9	41,5
Espanya	37,3	34,1	35,4
França	44,5	47,5	48,4
Itàlia	41,5	43,5	42,0

Font: EUROSTAT

L'economia valenciana, tant pel que fa als estabilitzadors automàtics com en les polítiques discrecionals de despesa, necessitarà de major nivell d'ingressos, que en primer lloc hauran de provenir del nou Sistema de Finançament Autonòmic reclamat, entre d'altres pel Consell, però també serà condició necessària un nou model fiscal valencià i espanyol, que incremente la recaptació per apropar-se al nivell de països del nostre entorn. En la taula 11, s'observa clarament com el sistema fiscal espanyol no recapta suficients recursos (35,4%), situant-se en termes relatius fins i tot per davall del nivell de recaptació de 2007 (37,3%)²¹.

²¹Els recursos públics provinents d'impostos i cotitzacions a la Seguretat Social van ser en 2018 425.806 milions d'euros. Si la contribució fiscal en Espanya fóra l'equivalent a la de França, la recaptació fiscal s'incrementaria en quasi 77.000 milions d'euros.

VI. Perspectives i resum

En aquest apartat s'aporten una sèrie de conclusions i reflexions davant la situació econòmica derivada de la pandèmia, de l'impacte en l'economia valenciana i de les necessàries mesures de política econòmica, que ja estan desenvolupant-se des del Consell de la Generalitat Valenciana:

- La primera avaluació que ha d'extraure's és que no es disposa encara d'informació estadística suficient que permeta realitzar unes previsions robustes sobre les expectatives de l'Economia valenciana en l'immediat futur, després de l'impacte que ha suposat per a la nostra economia el COVID-19. Si bé, la trajectòria històrica de les principals magnituds econòmiques adverteixen que el comportament de l'economia valenciana és més regressiu que el de l'espanyola en fases de desacceleració, i més dinàmic que la mitjana nacional en fases de recuperació. Això obeeix al fet que en l'economia valenciana proliferen les activitats intensives en l'ús de mà d'obra que quan el cicle és ascendent s'afavoreix la contractació i viceversa, perquè és l'habitual entre les principals activitats de la nostra economia, caracteritzades per una latent infravaloració de la R+D+i i de la digitalització i d'altres millores que afavoreixen la productivitat i la competitivitat de la nostra economia. Conseqüentment, les activitats més característiques de la nostra economia es distingeixen per un menor valor afegit de les seues prestacions productives o de serveis, així és la situació de sectors tan reconeguts en el mapa productiu valencià com el turisme, la construcció i tota la indústria tradicional valenciana de fabricació de béns de consum, el comerç, etc.
- El *shock* provocat pel COVID-19 és tant d'oferta (afectant els subministraments de les cadenes de valor de producció internacionals) com de demanda per la contracció dràstica del consum a conseqüència dels períodes de confinament, que amb duració variable s'han implantat de forma generalitzada com a eina fonamental per a la lluita contra la pandèmia, així com del canvi d'expectatives tant en el consum com en la inversió. *L'eixida de la crisi*, que al principi es considerava de curta duració, dependrà tant de qüestions tècniques sanitàries com del grau d'incidència en l'economia de les accions del sector públic, així com de la reacció dels agents econòmics, per la qual cosa realitzar previsions amb aquesta

incertesa és un exercici tremendament arriscat i quasi estèril. Pel conjunt de l'economia espanyola i especialment la valenciana, les dinàmiques de les destinacions de les exportacions serà clau per avaluar la incidència de la recessió. De la mateixa manera que les disquisicions sobre la forma que tindrà la recuperació econòmica: en *V*, *U*, *W* o fins i tot en la forma gràfica de verificació, quan no hi haurà un patró únic sectorial ni territorial.

- La crisi de la COVID-19 tindrà un impacte en el mercat de treball i al parc empresarial valencià les conseqüències del qual són encara impredecibles, però exigiran un gir de timó de la política del Consell amb l'objectiu d'evitar la marginació i l'empobriment de les persones treballadores (especialment aquelles que pateixen majors nivells de precarietat i pobresa laboral), així com de les empreses menys adaptades als canvis que exigeix la nova realitat. Ens trobem davant d'una situació (per convicció en matèria de política econòmica, i al seu torn per necessitat davant la recessió) per a activar el canvi de model productiu que s'inicià en la legislatura anterior.
- L'objectiu de rescatar a les persones i a les empreses i treballadores i treballadors més fràgils, amb tot, no és fàcil de complir i suposarà un esforç que la Generalitat haurà de canalitzar en primera persona, per a això haurà d'assumir modificacions pressupostàries aquest mateix exercici que permeten que fluïska els diners on més es necessita i que marcarà les línies del pressupost 2021 (fins i tot ja el pressupost de 2020 està experimentant modificacions substancials), el full de ruta del qual continuarà sent la recuperació del millor estat de benestar possible, és a dir, la garantia de la satisfacció de les necessitats socials del conjunt de la ciutadania. Però aquest esforç en les finances pròpies del Consell, haurà de tindre el seu corol·lari en una gestió i facilitació d'accés a les nostres empreses, autònoms i ciutadans a les ajudes del Govern Central i l'UE, de manera que l'afluència de recursos econòmics siga el més àmplia possible amb la finalitat que la recuperació de la crisi sanitària del 2020 siga un exemple de coordinació administrativa en benefici de la ciutadania.

- Aquesta crisi del coronavirus també ens ha servit per a conèixer la nostra vertadera capacitat d'adaptació a un entorn agressiu i altament pressionat, que ha exigít reconversions productives amb caràcter quasi immediat, la qual cosa ens ha ensenyat que reorientar el model productiu és una possibilitat plausible, i alhora factible. Ara, a més a més, és una alternativa necessària. Sabem ara fruit de l'experiència recent, la qual cosa es mantindrà en el futur, que les demandes d'alta intensitat en sectors com el socio sanitari, alimentari, i d'altres es mantindran, i hem de continuar reorientant la nostra capacitat productiva cap a aquests productes que continuaran tenint un mercat sostenible. Les polítiques sectorials i de foment dels clústers industrials del territori valencià; els principis de sostenibilitat, responsabilitat empresarials, circularitat i de reducció de petjada ambiental; el foment decidit del model econòmic inclusiu i amb voluntat i capacitat de reducció de les desigualtats socials i econòmics, etc han de ser les claus de les accions en matèria de política econòmica de la Conselleria i del conjunt del Consell.
- Finalment es vol subratllar que ens enfrontem a un desafiament d'efectes encara incalculables, perquè cap economia es trobava preparada per a fer front a una pandèmia mundial que només es coneixia en la ficció literària o cinematogràfica. Per tant és una ocasió històrica per a emprendre canvis en els models de societat que sensibilitzen a les economies respecte als valors prioritaris davant vicissituds de tal calat. Abans de res cal atendre les vulnerabilitats socials, econòmiques mitjançant els esforços del Consell. En tal sentit, les polítiques públiques hauran d'adreçar-se a restaurar les condicions econòmiques que possibiliten albirar el mateix sistema econòmic amb els valors i principis anteriorment exposats, valors de la solidaritat i de resposta davant les necessitats social han d'imposar-se per damunt dels interessos econòmics convencionals. De manera que l'economia valenciana ha de vincular-se amb un model de societat justa on la sostenibilitat econòmica, social i mediambiental regisca el futur productiu d'una societat més igualitària, reforçant el seu desig de satisfer els Objectius de Desenvolupament Sostenible de l'ONU i aconseguir que l'Agenda 2030 siga una realitat en una economia capaç de redistribuir la seua riquesa i els seus valors de societat oberta, solidària, igualitària, feminista i acollidora. Cal mantindre

l'exigència en el compliment dels reptes en matèria de canvi de model implícit en la Declaració d'Emergència Climàtica que va fer recentment el Consell, i que ara caldrà afegir-li les emergències socials i econòmiques descrites al llarg del text.